

תואר שני באמנויות MFA

תואר שני באמנויות M.F.A – תשע"ז

האמנות העכשוויות נוצרת ומתפתחת בתוך מערכות של הקשרים תרבותיים, אינטלקטואליים, חברתיים וכלכליים מורכבים, סבוכים ודינאמיים; מסגרת ללימודים והכשרת אמנים בשלבים מתקדמים מחייבת אפוא יצירת סביבה שתאפשר דיאלוג וזרימת רעיונות בין יוצרים וחוקרים מתחומים מגוונים ושונים.

בבסיס הפעילות האקדמית-חינוכית של תכנית התואר השני באמנויות (M.F.A) קיימת אינטגרציה של עבודת סטודיו אישית, לימודים עיוניים, דיונים קבוצתיים ומפגשים עם אמנים, חוקרים, מבקרים ואוצרים מובילים מהארץ ומהעולם, תוך ניסיון לנסח מבנה הולם ודינאמי ללימודי אמנות מתקדמים בסביבה החיה של העשייה והדיון באמנות עכשווית בישראל.

בתכנית למדו ולומדים אמנים צעירים שעוסקים בציור, פיסול, וידיאו, צילום, קולנוע, ארכיטקטורה ותקשורת חזותית ותחומים אחרים; היא מפעילה מסגרות שונות של שיתופי פעולה וחילופי ידע עם מסגרות מקבילות בעולם.

התכנית מבקשת להכשיר אמנים יוצרים ברמה גבוהה ולהכינם להשתלב ולתרום בעולם האמנות הישראלי והבינלאומי ולתפקד בו בהצלחה. התכנית מציעה סביבה מאתגרת ותומכת להתפתחותם היצירתית, המקצועית והביקורתית של משתתפיה, במסגרת קהילת אמנים צעירים המעורבת בעיצוב אופי הפעילות ונושאי הדיון המתקיימים בה. התכנית פועלת כ"חממה" וכמעבדת רעיונות, מטפחת את היצירה האישית ומעודדת דיאלוג בין משתתפיה תוך דגש על מצוינות ומעורבות בשיח ובפרקטיקה של חיי האמנות והתרבות בארץ במובנם הרחב ביותר.

ניקולא טרזי – ראש התכנית לתואר שני באמנויות

תמר ארז - מנהלת אדמיניסטרטיבית

טלפון: 03-6824082 פקס: 03-5187979

דוא"ל: mfa@bezalel.ac.il

סגל ההוראה

ניקולא טרזי - ראש התכנית

פרופ' דור גז - ראש המחלקה לצילום

פרופ' דודו מזח - ראש המחלקה לאמנויות המסך

אלי פטל - ראש המחלקה לאמנות

יוסי ברגר

מיכל הלפמן

שרון יערי

נבט יצחק

פרופ' יצחק ליבנה

גיל מרקו שני

משה ניניו

רותי סלע

יהודית ספורטס

גלעד רטמן

תואר שני באמנויות MFA

מרכיבי התכנית

כל משתתף בתכנית נתפס כציר ייחודי סביבו נעים המרכיבים המנחים של התכנית: עבודת סטודיו עצמאית, הנחיה אישית, ביקורת סטודיו קבוצתית, תערוכות, לימודים עיוניים, מפגש עם אמנים ומרצים אורחים, תערוכת גמר ועבודה כתובה. התכנית בנויה סביב שלד בסיסי קבוע של מסגרות אקדמיות וסגל הוראה, אך שואפת לגמישות מירבית בהתאם לדינמיקה של הקבוצה כולה ולצרכיו האישיים של כל משתתף.

תקופת הלימודים

משך הלימודים בתכנית: שתי שנות לימוד.
הלימודים יתקיימו בימי ראשון ורביעי.

יום ראשון, בצלאל תל אביב – לימודי סטודיו; יום רביעי: בבצלאל בית הנסן, ירושלים

בנוסף יתקיימו אירועים מיוחדים כגון: ביקורים ומפגשים בתערוכות, השתתפות בימי עיון, סדנאות והרצאות; לא בהכרח בימים ראשון או רביעי.

היקף הלימודים

הדרישות הלימודיות כוללות 60 נ"ז, השתתפות במפגשי מרצים אורחים ופרויקט גמר המהווה 20% מהציון הסופי של התואר.

לימודים מעשיים

עבודת סטודיו עצמאית

העבודה בסטודיו היא מסגרת ההתייחסות הבסיסית של התכנית, ציר מרכזי של מטלות התואר, וחלק בלתי נפרד מהן. התלמידים לתואר שני נתפשים כבעלי מוטיבציה ויכולת לפתח מהלך עצמאי של מחקר יצירתי אישי בסטודיו, כאשר היצירה האמנותית היא המרכז לדיון ביקורתי, לפעילות בתכנית ולדיאלוג של הסטודנט עם עמיתיו ועם צוות התכנית. בצלאל מעמידה לרשות כל תלמיד סטודיו; הפעילות האישית בסטודיו משתלבת בפעילות מכלול המסגרות הלימודיות של התכנית ומאפשרת לסטודנט ליצור ולפתח דיאלוג, לקבל היזון חוזר, הערכה מצד עמיתים, מורים, מרצים אורחים ומבקרים מוזמנים.

תואר שני באמנויות MFA

הנחיה אישית

המפגש בין אמן בוגר ומנוסה לבין סטודנט לאמנות הינו פורמט פדגוגי היסטורי על פיו אמן מלמד אמן. ההנחיה האישית מאפשרת תנאים לדו-שיח בין סטודנט-מרצה והתייחסות לעבודותיו של הסטודנט היחיד. למפגש כזה תפקיד חשוב בתהליך גיבוש זהותו האמנותית של הסטודנט. במפגשי ההנחיה יושם דגש על חיזוק המרכיבים המקוריים ופיתוח ההיבט האישי ביצירתו, תתקיים "קריאה" של עבודת הסטודנט במטרה לזהות מהלכים בעבודתו ולמקמה בקונטקסט תרבותי-חברתי רחב ולאפשר למרצה הגשת סיוע והנחייה מתאימים. כל סטודנט יפגש עם המנחים מספר פעמים לאורך השנה. ההנחיה נערכת בסטודיו של הסטודנט, תוך התייחסות לעבודתו ומתקיימת על פי תכנית עבודה מוסכמת בין הצדדים כל סטודנט

סמינר סטודיו

סמינר מעשי המתכנס מידי שבוע לדיון בעבודות המשתתפים בהקשר קבוצתי קולקטיבי-חברתי. הסטודנטים פועלים בקבוצות מלווים במנחים מסגל התוכנית.

מסגרת רחבה שמטרתה לפתח ולגוון את אופני ההתייחסות והדיון בתהליכי העבודה האישית בסטודיו. משמע, לחשוב מעבר ומחוץ לסטודיו גרידא; לחשוב מחוץ לקופסא. מה קורה בין האישי למרחב הציבורי-חברתי. במרכז הסמינר דיון ביקורתי שוטף בתהליכי העבודה בסטודיו. הסטודנט מפתח בסמינר יכולות של התנסחות רוטה ובטחון עצמי בשיחה על עבודותיו ועבודות סטודנטים אחרים. דגש מיוחד מושם על עידוד ובחינת התהליך האישי וההיגיון הפנימי שלו בהקשר הרחב של ההתרחשות האמנותית העכשווית. במהלך הסמינר יתקיימו מסגרות שונות של דיונים, תצוגות אישיות ו/או קבוצתיות ופעולות בחללי העבודה הציבוריים של התוכנית. בנוסף על העבודה עם צוותי המורים יתקיימו במהלך השנה מפגשי הנחיה אישיים 1:1 בין מנחי הסמינר והסטודנטים.

מפגשי סמינר סטודיו כיתתיים, מאפשרים הבחנה תהליכית בין שנה א' לשנה ב' בכל הנוגע לעשייה האמנותית והקשריה התיאורתיים, התרבותיים והחברתיים. הסמינר מבוסס על פיתוח מסגרות חשיבה ותרגומם לעשייה.

בסוף שנת הלימודים הראשונה יציג כל סטודנט תערוכה מסכמת של עבודותיו ויתקיים דיון עומק בנוכחות מנחי התכנית והסטודנטים. כמו כן, יתקיים אירוע *סטודיו פתוח* שיאפשר הצצה לסטודיו ותהליכי העבודה כמו גם מפגש בלתי-אמצעי ושיחה עם קהלים שונים

בשנה השנייה ללימודים יתנהל במסגרת הסמינר דיון שעיקרו גיבוש עבודתו האמנותית של הסטודנט לקראת פרויקט/תערוכת הגמר. עבודתו של כל סטודנט תידון בהרחבה במסגרת המפגשים הכיתתיים ובהשתתפות המנחים האישיים ומורים נוספים ואורחים. דיון זה יתנהל גם בזיקה להקשרים התיאורטיים היותר רחבים של הרעיונות שהאמן מפתח.

תואר שני באמנויות MFA

סדנאות רב תחומיות

סדנאות אלה מתמקדות בשאלות של יחסי התיאוריה והמעשה האמנותי; בתיאוריות של האמנות הפלסטית ובתחומים המקיפים אותה – כמו ספרות, ארכיטקטורה, קולנוע, פילוסופיה, כלכלה, סוציולוגיה, עיצוב, מחול, מוסיקה וסאונד והקשרי תצוגה – מתוך הדגשת הקשרים שונים של ההווה ביחס לאלה. במסגרת הסדנאות מוזמנים מרצים אורחים באופן שוטף לתוכנית למפגשים ופעילויות הכוללות: הרצאות, מפגשי אמן, פעולות אמנויות ותצוגה. חלק מפעילות זו נעשה בשיתוף פעולה עם מחלקות ותוכניות אקדמיות באקדמיה ומחוצה לה. יתקיימו סמינרים ויזמנו באופן שוטף מרצים אורחים לסדרות של הרצאות מובנות ומפגשי אמן.

מרצים אורחים

במהלך הלימודים ייפגשו הסטודנטים עם אמנים, מבקרים, תיאורטיקנים ואוצרים פעילים מישראל ומחו"ל. במפגשים אלה ייחשפו התלמידים למגוון רחב של נקודות מבט ושפות-שיח בזיקה הדוקה להתנהלותם של שדות הייצור, התצוגה והביקורת של האמנות היום. במסגרת ביקורים אלה יתקיימו סמינרים, הרצאות וביקורי סטודיו. ביקורי הסטודיו מאפשרים מפגש ודיון של כל סטודנט וסטודנט עם האורחים המבקרים בתכנית והמהווים חלק מהמהלך הלימודי של התכנית; תכנית האורחים אמורה להפגיש את המשתתפים עם מגוון רחב של נקודות מבט של אמנים, מבקרים, תיאורטיקנים ואוצרים פעילים מישראל ומחו"ל. בנוסף לאורחים אשר יוזמנו על-ידי התכנית, ייעשה מאמץ להיענות ליוזמות של משתתפי התכנית להזמנת אורחים נוספים. התכנית מעודדת ביקורים חוזרים ויצירת קשרים מתמשכים עם צוות של מרצים מחו"ל שחלקם מגיעים באופן סדיר מספר פעמים בשנה לתכנית.

תואר שני באמנויות MFA

תוכנית הלימודים*

*תוכנית הקורסים המעשיים היא חובה וזהה עבור כלל הסטודנטים בתכנית בהתאמה לשנת הלימוד.

שנה א'

4 נ"ז	סטודיו עצמאי
2 נ"ז	סטודיו הנחיה אישית
2 נ"ז	סמינר סטודיו א'
4 נ"ז	סדנה רב-תחומית 1
4 נ"ז	סדנה רב-תחומית 2
ללא נ"ז	מרצים אורחים

סה"כ: 16 נ"ז

שנה ב'

4 נ"ז	סטודיו עצמאי 1
2 נ"ז	סטודיו הנחיה אישית
2 נ"ז	סמינר סטודיו א'
4 נ"ז	סדנה רב-תחומית
4 נ"ז	סדנה רב-תחומית 2
ללא נ"ז	מרצים אורחים

סה"כ: 16 נ"ז

פרויקט גמר

פרויקט הגמר (תערוכה), הוא חלק בלתי נפרד מחובות התכנית ומהווה 20% מהציון הסופי של התואר.

תערוכות וחללי תצוגה

במהלך הלימודים יציג כל משתתף/סטודנט את עבודותיו מספר פעמים במסגרות שונות של התוכנית. תצוגות שיערך בהן דיון המלווה את עבודת הסטודנט במהלך התכנית, הגשות ותערוכות סוף שנה, וכן תצוגות רלוונטיות לנושאים הנידונים בתכנית. חלק מהדיונים פנימיים וחלק נחשף לקהל בתערוכות ו/או פלטפורמות. תערוכות יחיד שמחוץ לתוכנית בתקופת הלימודים יתאפשרו רק באישור ועדת ההוראה של התוכנית.

לימודים עיוניים

מבנה תכנית הלימודים העיוניים

שנה א'

2 נ"ז	1 קורס חובה: אוצרות
השתתפות	קולוקווים
2 נ"ז	מושגי יסוד: מי מפחדת מביקורת? חובה
6 נ"ז	3 קורסי בחירה
4 נ"ז	1 סמינר בחירה

14 נ"ז

סה"כ

שנה ב'

2 נ"ז	1 קורס חובה: ביקורת
השתתפות	קולוקווים
2 נ"ז	מושגי יסוד: מי מפחדת מביקורת? חובה
6 נ"ז	3 קורסי בחירה
4 נ"ז	1 סמינר בחירה

14 נ"ז

סה"כ

סגל ההוראה:

ד"ר יצחק בנימיני
ד"ר טל בן צבי
פרופ' שולמית ברזלי
ד"ר רועי ברנד
ד"ר יעל כדורי
ד"ר שמוליק מאירי
ד"ר נעמי מאירי- דן
נרית נלסון
ד"ר אשר סלה
ד"ר דרור פימנטל
ד"ר ליאת פרידמן
ד"ר יעל רוזין

פירוט הקורסים העיוניים:

לימודי חובה שנה א'

The distribution of contemporary art - באנגלית

ניקולא טרזי

2 ש"ס, 2 נ"ז

The goal of "Elements from the Field of Contemporary Exhibition Making" will investigate all the possible formats through which art can be displayed today: from solo exhibitions to group exhibitions, from the art fair to the biennial, from the private gallery to the public institution. During the course of the class students will be asked to take one topic and do a presentation in front of the other students.

מושגי יסוד: מי מפחדת מביקורת? על מושג הביקורת

ד"ר ליאת פרידמן

שנתי, אחת לשבועיים 2 ש"ס, 2 נ"ז

קורס זה עוסק במושג הביקורת וסוקר את ההיסטוריה של השימוש במושג. נשאל: האם צריך ביקורת כדי לחשוב? האם ביקורת היא תמיד שלילית?; מה מטרת הביקורת?; ומדוע ביקורת היא חלק בלתי נפרד מהעשייה היצירתית והאמנותית. כלומר, נבחן ביקורות מסוגים שונים וטקסטים בפילוסופיה. נפעיל מחשבה ביקורתית ונדון בתיאוריה ביקורתית.

קולוקוויום-

נרית נלסון, ד"ר ליאת פרידמן, ניקולא טרזי

2 ש"ס, ללא נ"ז (שנתי, אחת לשבועיים נוכחות נדרשת)

הקולוקוויום השנתי של תכנית התואר השני במדיניות ותיאוריה של האמנויות בשיתוף תכנית התואר השני באמנויות, ייפגש אחת לשבועיים ובמהלכו ירצו מרצים ומרצות, אוצרים/ות ואמנים/יות מהארץ ומחו"ל.

נושא הקולוקוויום בשנה זו הוא אסטרטגיות ותצורות אוצרותיות. כל אחד ואחת מהמרצים/ות, בכל מפגש, יציגו דרך פעולה, ידגישו נקודת מבט, יפתחו קונספט ויתארו פרויקטים המאירים אספקטים שונים בפרקטיקות האוצרותיות העכשוויות.

מהו מרחב הפעולה של אוצר/ת? מהי תערוכה? מהו אוסף? ומהי אספנות? מיהו הקהל? מה תפקידו במערך התערוכתי? היכן פעולה אמנותית יכולה להתקיים? ועוד.

מטרת הקולוקוויום השנה היא לחשוף את קהל הסטודנטים והסטודנטיות לאופקים חדשים בתחום האוצרות ולהעלות לדיון פורמטים חדשים לפעולה בתחום.

לימודי חובה שנה ב'

**מילון מונחי הביקורת: תיאורטי והיסטורי א'
ד"ר דרור פימנטל**

הקורס יעקוב אחרי התהוות המחשבה האסתטית – על מושגי היסוד שלה – לדורותיה. נפתח בדיון במחשבת האמנות של אפלטון ואריסטו כמי שמייסדים את תחום המחשבה הנקרא אסתטיקה. בהמשך נעקוב אחרי התפתחות המחשבה האסתטית מהרנסנס ועד המאה ה-18, תוך דיון בהוראציוס, יום, לסינג, וינקלמן, קאנט והרומנטיקה.

**מושגי יסוד: מי מפחדת מביקורת? על מושג הביקורת
ד"ר ליאת פרידמן
שנתי, אחת לשבועיים 2 ש"ס, 2 נ"ז**

קורס זה עוסק במושג הביקורת וסוקר את ההיסטוריה של השימוש במושג. נשאל: האם צריך ביקורת כדי לחשוב? האם ביקורת היא תמיד שלילית? מה מטרת הביקורת? ומדוע ביקורת היא חלק בלתי נפרד מהעשייה היצירתית והאמנותית. כלומר, נבחן ביקורות מסוגים שונים וטקסטים בפילוסופיה. נפעיל מחשבה ביקורתית ונדון בתיאוריה ביקורתית.

**קולוקוויום-
2 ש"ש, ללא נ"ז (שנתי, אחת לשבועיים נוכחות נדרשת)
נירית נלסון, ד"ר ליאת פרידמן, ניקולא טרזי**

הקולוקוויום השנתי של תכנית התואר השני במדיניות ותיאוריה של האמנויות בשיתוף תכנית התואר השני באמנויות, ייפגש אחת לשבועיים ובמהלכו ירצו מרצים ומרצות, אוצרים/ות ואמנים/יות מהארץ ומחולל.

נושא הקולוקוויום בשנה זו הוא אסטרטגיות ותצורות אוצרותיות. כל אחד ואחת מהמרצים/ות, בכל מפגש, יציגו דרך פעולה, ידגישו נקודת מבט, יפתחו קונספט ויתארו פרויקטים המאירים אספקטים שונים בפרקטיקות האוצרותיות העכשוויות.

מהו מרחב הפעולה של אוצר/ת? מהי תערוכה? מהו אוסף? ומהי אספנות? מיהו הקהל? מה תפקידו במערך התערוכתי? היכן פעולה אמנותית יכולה להתקיים? ועוד.

מטרת הקולוקוויום השנה היא לחשוף את קהל הסטודנטים והסטודנטיות לאופקים חדשים בתחום האוצרות ולהעלות לדיון פורמטים חדשים לפעולה בתחום. - פירוט ההרצאות יפורסם בהמשך.

לימודי בחירה שנה א' + ב'

על כל סטודנט לבחור 3 קורסי בחירה (סה"כ 6 נ"ז)

1 קורס בחירה בסמסטר א'

2 קורסים בחירה בסמסטר ב'

סמסטר א'

פרקטיקות אוצרותיות

נרית נלסון

ש"ס, 2 נ"ז

הקורס יבחן סוגיות עכשוויות באוצרות, ויציע לסטודנטים/ות הן תשתית טקסטואלית והן תשתית פרקטית. במהלך הקורס ננתח את התיאוריות השונות על מקרי מבחן של תערוכות שונות מהארץ ומהעולם. חלק ראשון: מבוא הסטורי- חיבור כלכלי וטכנולוגי שמסביר את ההלימה בין פיתוחים טכנולוגיים, שגשוג כלכלי ועמדות פוליטיות בעולם ביחס לפיתוחו של מעשה האוצרות. תערוכות אינטימיות לעומת תערוכות ענק כמו ביאנלות ודוקומנטות, אסתטיקת היחסים של שנות ה-90, המעבר מצפייה להשתתפות ועד רנסייר של היום. חלק שני: פיתוחם של כלים תיאורטיים (ולא תיאוריים) לדיון על אמנות. נדון ונסביר כמה גישות של אוצרים כיום. נעיין בטקסטים ובגישות שנוסחו בביאנלות ובדוקומנטות ספציפיות, עיסוק בשאלות של היררכיה בחלל, מי הוא הצופה ואיך מתייחסים אליו, מהי התייחסות לצופה מול משתתף, סוגסטיביות דרך הבנייה מרחבית וכן שאלות של ביקורת חברתית דרך גבולות השיח וגבולות החלל.

נקודות מפגש בין תיאוריה מודרנית ושירים על ציורים – הקורס יתקיים באנגלית

פרופ' שולמית ברזלי

ש"ס, 2 נ"ז

Intersections between Modern Literary Theory and Ekphrastic Poetry

This course will examine theoretical approaches that helped to shape twentieth-century interpretive practices and continue to have a formative influence to the present day. After reading essays that represent each approach and discussing their distinctive contributions to contemporary theory and criticism, the focus will shift to ekphrastic poetry: to poems about artworks, or verbal representations of visual representations which, in varying ways, offer illustrative examples of the different theories discussed. Theory may thus provide modes of access to a special genre of poetry, and this poetry, in turn, may demonstrate other ways to read theory.

תואר שני באמנויות MFA

אמנות פלסטינית ותיאוריה פוסט קולוניאלית

ד"ר טל בן צבי

2 ש"ס, 2 נ"ז

בלימודי אמנות ותרבות "עולם שלישי" ו"פוסט קולוניאלי" הם מושגים הקשורים זה בזה אך בלתי-רציפים הבאים לתאר ולהגיב על מצב גלובלי עכשווי. במהלך ארבעים השנה האחרונות מושגים מעוררי-ויכוח אלו מוקמו לצד רעיונות של אוריינטליזם, לאומיות, פוסט-לאומיות, דה-קולוניאליזם, רב-תרבותיות, אתנוגרפיה, שיח מיעוטים, פוליטיקת זהות, מגדר, תפוצה וגלות. קורס זה יציג באופן ביקורתי פרדיגמות אלו תוך כדי דיון בדימויים מאמנות פלסטינית עכשווית. דגש יושם על ייצוג הזהות של אמנים פלסטינים המתגוררים בישראל.

נושא נוסף שיבחן בקורס הוא הדרך שבה מיגדר נבנה בצומת של יחסי כוח אחרים כגון יחסי כוח בין חברה, טריטוריה ולאומיות. דגש מיוחד יינתן לאמנות ככלי לתגובה למציאות חברתית פוליטית. מאמנות המתעדת אירועים פוליטיים עד אמנות מחאה. בהקשר זה ידונו היחס בין היסטוריה פוסט קולוניאלית למדיה ותיעוד. מאגר דימויים קולקטיבי והבניית זיכרון קולקטיבי. "עמדת דובר" (הגדרת מיקום/מוצא/ג'נדר) כנקודת מוצא לביקורת של תכנים ושל ייצוג הנוגעים לריבוד החברתי-פוליטי. בהקשר זה תשאל השאלה האם אמנות פלסטינית עכשווית היא בהכרח פוליטית? האם ליצירות אמנות יש השפעה חברתית ופוליטית? ומהם השינויים המרכזיים שחלו במהלך המאה ה-20 וה-21 באמנות פלסטינית עכשווית וכיצד הם השפיעו על שדה האמנות הפלסטינית העכשווית כפי שאנו מכירים אותו כיום.

על המבט

ד"ר דרור פימנטל

2 ש"ס, 2 נ"ז

המבט הוא אחת התמונות המרתקות והעמוקות ביותר בשיח הפילוסופי והפסיכואנליטי של ימינו, אשר נוגעת בשאלות עקרוניות בדבר מבנה הסובייקט והיחס שלו אל עצמו, אל העולם ואל האחר. במסגרת הקורס נתבונן ביצירות אמנות העוסקות במבט, ונקרא בטקסטים משל מישל פוקו, עמנואל קאנט, מרטין היידגר, עמנואל לוינס, ז'אן-פול סרטור וז'ק לאקאן. בתוך כך נערוך מעין מיפוי של מבטים: המבט הכובש, המבט הפוגש, המבט הרשמי, המבט החטוף, המבט החוזר, מבט הריבון, מבט האל ומבטו של האחר.

לימודי בחירה

מסטר ב'

מתולדות האמנות לתרבות חזותית – שדות ומתודולוגיות

ד"ר נעמי מאירי- דן

2 ש"ס, 2 נ"ז

היסטוריון האמנות ה"מודרניסט" ידע את גבולות השדה שעליו הופקד, כשם שהיה אמון על הכלים המתודולוגיים שניתנו בידיו. תחומי התוכן הרלוונטיים לו התקיימו בגזרות המוגדרות היטב של הציור-פיסול-אדריכלות. זאת ועוד; ברב המחלקות לתולדות האמנות (בוודאי בישראל) לא העזו במשך שנים לעזוב את גבולותיה של "תרבות המערב".

מן הידועות, שבעשורים האחרונים נפרצו הגבולות, הן ככל שהדבר נוגע בשדה המחקר הן ככל שהוא נוגע במתודולוגיות המחקר. השיח ה"פוסטמודרניסטי", שהלך ונפתח לסוגיות רב-תחומיות ובינתחומיות, החל לכרוך תחת מטריית העל של "התרבות החזותית" את המדיה המסורתית של האמנות ה"גבוהה" ומדיה שונים של תרבות פופולרית (למן הקולנוע והקומיקס, עבור באופנה ועיצוב תעשייתי וכלה בגרפיטי, שערי מגזינים, ממשקים אינטראקטיביים ורשתות חברתיות). בהכרח, החל המחקר המתהווה בשדה החדש להידרש לסוגיות הנוגעות במתודולוגיות היאות לו ובבסיסים התיאורטיים שעליהם הוא אמור להישען, כמו גם בשאלות שאותן עליו לשאול. וכך, בעוד שלעתים נדמה כי הדיסציפלינה המסורתית של תולדות האמנות פושטת את הרגל, עולות ופורחות אופציות מחקר/ כתיבה חלופיות, הממירות מערכת קודים (שלא לומר, חוקים) אחת באחרת ומערערות זו על הלגיטימיות והרלוונטיות של זו.

קורס זה יבקש להציע אופציות שונות לקריאה של הדימוי החזותי (באשר הוא) לאורן של מתודולוגיות מגוונות. המקרים המרתקים הם אלו שמייצרים הצרחה (או שילוב) בין מושאי המחקר לבין תחומי דעת, דרכי התבוננות ודיסציפלינות שונים (למשל, שימוש בכלים של מדעי החברה, ובעיקר תקשורת וסוציולוגיה, לצורך ניתוח יצירות אמנות ו/או שימוש במתודולוגיה המסורתית של תולדות האמנות לצורך ניתוח דימויים פופולריים). כמו כן, נידרש במהלכו של הקורס לסוגיות ספציפיות העומדות מאחורי הבחירה במושאי מחקר מסוימים ו/או בשיטות מחקר מסוימות. למשל:

- מה עומד מאחורי זניחתם של מושאי מחקר מסוימים והעדפה של חדשים על פניהם?

- מה תפקידו של החוקר (היסטוריון אמנות, פילוסוף/אסתטיקן, מבקר תרבות, אוצר, יוצר ועוד) בהגדרת הקאנון ובהמרת קאנון אחד באחרים?

- מה מקומם ותפקידם של תצורות שיח חדשות וקהילות פרשניות שונות בחקר העבר/ הדימוי?

- מה בין שימת הדגש על "אתר היצור" (או "כוונת המחבר") לבין שימת הדגש על "אתר ההפצה/צריכה" (או "המבט")?

- מה בין מחקר היסטורי לביקורת ובין טקסט אקדמי לטקסט אישי?

- מה מקומן של אופנויות (modalities) כתיבה שונות (אקדמיות, אוצרותיות, מסאיות, אישיות וכו') ו/או פלטפורמות כתיבה שונות (כתבי עת מדעיים, קטלוגים של מוזיאונים, בלוגים וכו') בשיח התרבות החזותית?

תואר שני באמנויות MFA

מוזיאונים, לאומיות וזהות

ד"ר שמואל מאירי

2 ש"ס, 2 נ"ז

"מפקד, מפה, מוזיאון". אלו הם שלושת הסמנים העיקריים בהבניית מדינת הלאום, לשיטתו של בנדיקט אנדרסון (*קהילות מדומיינות*, 1999). בקורס זה נבקש להתמקד במוזיאונים ולהידרש לסוגיית מקומם בהבניית הלאומיות, בחיזוקה ובהנחלתה.

במוקד הדיון תעמודנה הסוגיות הבאות: כיצד נרתמים/מגויסים כל תחומי הדעת, מאמנות והיסטוריה ועד מדע וטכנולוגיה, לחישול האתוס הלאומי תחת קורת הגג המוזיאונית? איזה תפקיד ממלאים המוזיאונים בעיתות של לאומיות משתנה/מתחדשת, כמו למשל ברפובליקות של ברית המועצות המתפרקת או יוגוסלביה. מה מקומו של המוזיאון הלאומי במדינות רב אתניות/ רב תרבותיות כמו מדינות אמריקה (הצפונית והדרומית)? מה מקומה של קורבנות במוזיאון הלאומי? ובאיזו מידה מיצג המוזיאון הלאומי את הלאומיות והלאום?

דגש מיוחד יושם בבחינת מקומם של מוזיאונים בלאומיות הישראלית תוך התמקדות בנושאי מפתח דוגמת הניסיונות (הכושלים והצולחים כאחד) לייצר קונצנזוס/קאנון רחב ככל שניתן, הפוליטיזציה של המוזיאונים, הגמוניה אל מול ריבוי נרטיבים היסטוריים/חברתיים, קבוצות שוליים וחתרנות "אנטי לאומית" בשיח המוזיאלי.

הקורס מלווה בסדורים לימודיים.

הארכיאולוגיה של החושים

ד"ר רועי ברנד

2 ש"ס, 2 נ"ז

בשיעור זה נעקוב אחר האופנים השונים בהן התחושות הובנו וניבנו ביחס לתודעה, לחברה, לכלכלה לרפואה ולפוליטיקה. המסע שלנו יתחיל בזמן העתיק עם המאמר של אריסטו על הנפש וימשך דרך ימי הביניים עם הווידיויים של אוגוסטין ועד לדיונים עכשוויים על הפוליטיקה של החושים. האם ניתן לחוש שאנו קיימים בהעדר תודעה? האם ניתן להרגיש את ההרגשה? מה הקשר של תחושת ההתעוררות או השינה לאסתטיקה ולאנסטזיה? כיצד אנו חשים את המרחב והזמן והאם יש לאופני החישה היסטוריה? מה הקשר בין החושים השונים, האם סינסטזיה היא מצב נורמלי וכיצד החושים קושרים או מבדילים אותנו מחיות אחרות? נחקור שאלות אלו ואחרות מזווית תרבותית רחבה באמצעות קריאה בטקסטים פילוסופיים וספרותיים ובעזרת יצירות אמנות וסרטים.

אנחנו זה לא כולם: ביטויים אמנותיים בשולי החברה הישראלית

ד"ר ליאת פרידמן, ד"ר יעל רוזין

2 ש"ס, 2 נ"ז

קורס זה מבקש לקשר בין שתי קהילות: האחת, זו העוסקת באמנות ועיצוב; השנייה, זו הנמצאת בשולי החברה, בירושלים בפרט, והיא נשות ואנשי קהילת הלהט"ב. הקורס מבקש לאפשר לחברי/ות הקהילה לימוד של כלי האוצרות והביקורת של האמנויות והתרבות ובו בזמן לעוסקים/ות בשדה האמנות לפעול בתוך וחלק מהקהילה. במפגש של שתי הקהילות ילמדו הגישות הביקורתיות השונות הבוחנות אמנות ופעולה בחברה ואמצעי ייצוג ואוצרות. מטרת הקורס היא לתת קול למי שנמצאים/ות בשולי החברה הישראלית באמצעות הכלים של עולם האמנויות.

תואר שני באמנויות MFA

במהלך המפגשים יציגו א/נשי הקהילה את פעילותם/ן בירושלים ובסביבתה ומומחים/ות מדיסציפלינות שונות יציגו א מחקריהם/ן הנושקים לעולם האמנות ולדין תיאורטי קוויירי. מפגשים אלו נועדו לקדם נראות של אמנות של קהילת הלהט"ב. הצעות לתערוכה, עבודות אמנות ומחקרים בתחום יהוו חלק עבודת הסטודנט/ית בקורס.

קטלוגים ד"ר טל בן צבי 2 ש"ס, 2 נ"ז

עיצוב ספרי אמנות וקטלוגים נחשב לאחד התחומים הנחשבים של עולם העיצוב, והוצאת קטלוג מודפס עדין נתפסת כתו איכות בקרב אמנים, מעצבים, אוצרים ומנהלי מוסדות תרבות. אולם, דווקא בעידן הדיגיטלי שמאפשר הפצה רבה יותר של ידע, ולאור העבודה שרבים מהקטלוגים המודפסים נשארים בסופו של דבר בחנויות המוזיאונים ובידי האמנים, יש מקום לשאול מהו תפקידו של הקטלוג והאם הוא אכן משיג אותו?

כך, בתקופה שבה הפורמט המודפס נאלץ להמציא את עצמו מחדש, מעניין לבדוק כיצד משפיעים על הקטלוגים לא רק השינויים הטכנולוגיים אלא גם השינויים באורח חיינו. בעידן הדיגיטלי, כשחלק גדול מהתקשורת בין בני אדם נעשית על גבי צגי מחשב - בהודעות סמס, בדואר אלקטרוני ובאפליקציות שונות - נשאלת השאלה כיצד מתמודדים עולמות האמנות והעיצוב עם מציאות שבה מה שמשיע יותר מכל על התרבות הם השינויים טכנולוגיים והמדיה הדיגיטלית? ובמילים אחרות, האם הקטלוג המודפס עדין רלוונטי ליצירה האמנותית, והאם הכתיבה המסורתית על אמנות עדיין רלוונטית בעידן הדיגיטלי.

בנוסף, במהלך הקורס נקרא מאמרים מתוך קטלוגים, נבחן פורמטים שונים של קטלוגים ושל כתיבה, ונבחן תיאוריות מרכזיות העוסקות בעיצוב קטלוגים ובכתיבה "פופולרית" על אמנות ועיצוב. כמו כן, נכיר דמויות מפתח שקשורות לתחום בעולם הקטלוגים המקומי - כותבים, עורכים ומעצבים (שמות המרצים ותאריכי המפגשים יוצגו בהמשך).

הקולנוע בין האמנויות ד"ר אשר סלה 2 ש"ס, 2 נ"ז

הקולנוע הוגדר כבר בראשיתו כאומנות השביעית. כאומנות החדשה ביותר, הקולנוע מיישם בהרבה מובנים את השאיפה של הרומנטיקה המאוחרת לאומנות כוללת (Gesamtkunstwerk). בקורס נתמודד עם השאלה: מהי ייחודיותו של הקולנוע ביחס לשאר האומנויות במאה ה-19 וה-20. סוגיות תאורטיות כגון ההגדרה של האומנויות השונות, והשפעת המדיום על הסגנון ועל התוכן, תעמודנה במרכז הדיון בכיתה בעזרת שלל דוגמאות מתקופות ומסורות קולנועיות שונות בעולם. לאחר בדיקת המשותף והשונה בין הקולנוע לבין הצילום והציור מחד לבין התיאטרון והמחול מאידך – אומנויות מהן צמח הקולנוע בצעדיו הראשונים – נעסוק בתפקיד השמע והמוסיקה בקולנוע ובהשפעת התפתחות אמצעים טכנולוגיים חדשים על המבע הקולנועי, כגון המעבר בין קולנוע אילם לקולנוע מדבר והמעבר מקולנוע בשחור לבן לקולנוע בצבע. בשל היותו הקולנוע אומנות הנעה על פני הזמן והמרחב ומציגה תפיסות שונות ומגוונות של אלה, נדון ביחסי הגומלין בין אדריכלות, עיצוב פנים ואורבניזם לבין הקולנוע. לבסוף נבחן את תפקידן של אמנויות משנה כגון עיצוב תאורה, עיצוב סט, עיצוב תלבושות, עריכה ועוד על התוצר הסופי: הסרט. דרך מעקב אחר שלבי התפתחות הקולנוע, על רקע היבדלותו משאר האומנויות מחד והתמזגותו איתן מאידך, ניתן יהיה להבין את מעמדו האונטולוגי החדש של הקולנוע בעידן הדיגיטלי והפוסטמודרני.

סמינר בחירה סמסטר א'

יש לבחור סמינר בחירה 1

אסתטיקה ואמנות עכשווית

ד"ר רועי ברנד

4 ש"ס, 4 נ"ז

מטרת הסמינר היא להכיר כמה מהטקסטים, השיטות והמושגים החשובים באסתטיקה ובביקורת האמנות העכשווית. הקריאות מייצגות מגוון של גישות—מההיסטוריה של האמנות דרך הפילוסופיה, הסוציולוגיה וביקורת התרבות. נשים דגש מיוחד על טקסטים שנוגעים לתיאוריה ולפרקטיקה של אמנות עכשווית. הדיון יתרכז בשאלות של זיכרון וארכיון, צילום וטראומה, הבר-חלוף והמונמטלי, מעורבות מול אירוניה ועוד. הסמינר מבוסס על השתתפות פעילה והצגת טקסטים ופרטים בכיתה. נותר גם מקום לדיון בתערוכות שיועלו במהלך הסמסטר.

אמנות ומונותיאזים

ד"ר יצחק בנימיני

4 ש"ס, 4 נ"ז

בתשתית התרבות המערבית והמסורות המונותיאסטיות של היהדות, הנצרות והאסלאם מצויה הדילמה אודות האיסור על ייצוג האלוהים והחשש מעבודת האלילים. זהו החשש מעצם מעשה הפולחן החושני, מהפולחן של צלם המפנה את המאמין לישות החורגת מהמציאות היומיומית. כפי שמצהיר ההיסטוריון והתיאורטיקן יאן אסמן איסור מקראי זה מהווה את רגע הלידה של המודרניזם המערבי. במסגרת הסמינר נבקש ללמוד על האופן שבו דילמה זו סביב שדה הייצוג והחושניות עדיין תקפה בתרבותנו ולימודה הכרחי להבנת התרבות והאמנות המודרניים כמו גם העכשוויים.

נקרא בכתבי הקודש של הדתות המונותיאסטיות: התנ"ך, הברית החדשה והקוראן, כדי ללמוד על ההתייחסויות השונות לאותו איסור (תוך דגש על המעבר מהשיח היהודי לשיח הנוצרי). במסגרת הקריאה שלנו בכתבי קודש נשלב דיונים של היסטוריונים, תיאורטיקנים ופילוסופים שונים לעניין זה. במסגרת הסמינר הסטודנטים יתבקשו להציג את יצירת אמנות שלהם או של אומן אחר ולהציע דיון תיאורטי או פילוסופי ביחס לדילמה תרבותית זו.

"עושים דברים עם מילים": טקסט ודימוי באמנות עכשווית

ד"ר יעל כדורי

4 ש"ס, 4 נ"ז

קריאה של טקסטים מסוגים שונים – ספרות עיונית והגותית מתחומים שונים, כתיבה של אמנים, ביקורת אמנות, ספרות ושירה – מזינה את חיי היצירה של האמן במודע ושלא במודע. עם זאת, כאשר האמן מבקש לכתוב על עבודתו, לעתים קרובות מעורר המעבר מהמדיום האמנותי אל המילה הכתובה חשש והסתייגות. האם התמקדות בשימוש בשפה כדי לטעון טענות ולבנות טיעונים היא המקור לבעיה?

נקודת המוצא של הסמינר היא ההבנה הנודעת של ג'. ל. אוסטין שלפיה השפה משמשת אותנו בראש ובראשונה כדי לעשות ולפעול בעולם. עולם האמנות העכשווית מהווה זירה עשירה ומעניינת במיוחד לשאלה "איך עושים דברים עם מילים" כלשונו של אוסטין. בשיעורים נחקר היבטים שונים של שאלה זו וננסה לגשר על הפער בין דימוי וטקסט בדרכים יצירתיות וניסיוניות. הסטודנטים ייקחו חלק פעיל ביותר בתהליך החקירה שישלב בין קריאה, כתיבה ועבודה מעשית ויוביל לפרויקט סיום מעשי-עיוני.